

Universitätsbibliothek Wuppertal

Sexti Julii Frontini, Viri Consularis, Quæ Exstant

Frontinus, Sextus Iulius

Amstelodami, 1661

Præfatio

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1185)

SEXTI
JULII FRONTINI

IN TRES PRIORES

STRATEGEMATICON

LIBROS,

PRAEFATIO.

CUM ad adstruendam rei militaris scientiam, unus ex numero studiosorum ejus accesserim, eique destinationi, quantum cura nostra valuit, † satisfecisse visus sim; deberi adhuc instituta arbitror operæ, ut solertia ducum

SEXTI JULII FRONTINI] Cum multa sint, quæ castigando Frontino dicenda conductant; pauca, quæ didicimus, docerimus. Hic enim ferè decrevimus tantum variarum lectionum numerum recensere, & receptarum à nobis rationem reddere. Unus manuscriptus, quem bona fortuna pridem ad nos detulit, habuit prænотatum lemma diversum ab omnibus rubricis & epigraphis; *SEXTI IVLII FRONTONIS Vir. Cost. STRATEGICON*. Afferere hunc titulum Frontino nolui, quem in nullis quidem aliis exemplaribus, at ab

antiquis authoribus mutuarum cognovi: *SEXT. IVL. FRONTONIS*. Itaque sic vocatur à Martiale lib. I. epigrammatum, & auctore, qui Divi Adriani imperio τὰ τακτικά conscripsit, capite primo. Καὶ ἄλλο τὸ κατ' Ὀμηρον τακτικῆς ἐπιγράμμεν Κυρσεφείουσι, Στρατηγικῆς τῆ Εὐρυμεία, ἔ Φρόντωνι τῷ κατ' ἡμεῶς ἐπιτακτικῷ ἀνδρὶ. Ubi Φρόντων nominatur, qui in proemio Φρόντωνος eidem Scriptori, & plerisque omnibus *Frontinus*. Indiciumque nominis etiamnum prostat in antiquo lapide de classe Misenensi & Ravennensi: *IRS. QUI. MILITARAV. RUNT. IN. CLASSE. MISEN.*

cum facta, 1 quæ à Græcis una *στρατηγηματικῶν* appellatione comprehensa sunt, expeditis amplectar commentariis.
2 Ita enim consilii quoque & providentiæ exemplis succin-

Ci

NENSI. QUÆ EST. SUB. JULIO. FRONTONE. &c. Notabis *Iulium* ibi tantum prænominari sine *SEXTI* nomine. Sed ita Romanis historicis appellatur, Tacito, Plinio nepote, & aliis: quamquam palam dissentiant super hoc & isto Frontino quidam literiones intempèstivè seduli. Vix putem. Omnino autem legendum: *SEXTI. JULII. FRONTINI*. Quo nomine quid notius? Vetus inscriptio in arâ quâdam votivâ Sexto Jul. Frontino apud Coloniam Trajanam olim posita, & à me lustrata.

UNONI.

RVÆ. PRO.

SEXTI. JUL.

ONTINI.

Suppletis lacunis ita hanc restitui-
mus: J. O. M. JUNONI. MINERVAE. PRO. SALUTE. SEXTI. JULII. FRONTINI. Ita etiam verè scripsit Frontinus, quam vis in descriptis nostris membranarum aliter rescripserit ingeniosus interpolator, qui sequentia suo pte etiam arbitrio concepit & exaravit, *Vir. COST. Strategicon*. Secundam voculam an hoc modo reperias *στρατηγικῶν* consularis in notis Romanorum vocabulorum, ignoranter dixerit. Dioni quidem in Nerva memoratur *ὁ Φρόντων ὄντις*, & Aliano *Φρόντιος ὁ ἐπισημῶν στρατηγῶν*, sive, ut ab aliquo primum exaratum est, *Frontinus, Vir Consularis*: nam illud *COST* non designat ex veteri

scribendi forma *Virum consularem*; quod iste, quisquis exscripsit, ineptè nobis supposuit. Nunc ad ipsum auctorem accingamur.

* *Cum ad adstruendam*] Veteres membranarum legunt, *instruendâ*, cum optimo codice Parisiensi. Sed utraque lectio Frontiniana est, & ab auctore recepta. Hoc eodem proœmio: *adjurari me ab his, qui aliquid illi adstruent, non argui credam*. altero libri secundi: *dispositis primo libro exemplis, instructuris duces in his, &c.* Est autem *adstruere*, instruere. Glossæ veteres: *adstruere, ἀνυδάδωσθαι, διδάσκειν*.

† *Satisfecisse visus sum*] Ita libri vulgari & deteriores. Optimus tamen Parisiensis, qui hic inter bonum & iniquum est, editum habuit *nixus*. *δοξαίνωσθαι* illud pro *nixus*. Sic apud Tacitum lib. I. *Annalium*: *Seque inferre munitoribus nisi: & aliquanto post, enisæque legiones &c.* Vide Valerium Probum.

1. *Quæ à Græcis una στρατηγηματικῶν appellatione comprehensa sunt*] Scripti codices, quos accuratissimus Scriverius inspexit, cum editionem suam formaret, *στρατηγικῶν* eidem exhibuerunt; quod ipse non damnavit, at in textum immisit. Eodem modo legebatur in optimis nostris membranarum, quarum opera sapissimè usus sum. Infracta: *ut parent gratiam στρατηγηματικῶν & στρατηγικῶν*.

2. *Ita enim consilii quoque & providentiæ*

Et ducēs erunt, unde illis excogitandi gerendique familia facultas nutriatur. Præterea continget, ne de eventu trepidet inventionis suæ, qui probatis eam experimentis comparabit. Illud neque ignoro, neque inficior etiam, rerum gestarum scriptores indagine operis sui hanc quoque partem esse complexos : & ab auctoribus, exemplorum quicquid insignē aliquo modo fuit, traditum. Sed (ut opinor) occupatis velocitate consuli debet : 1 longum est enim singula & sparsa per immensum corpus historiarum prosequi : & hi, qui notabilia excerpserunt, ipso velut acervo rerum, confuderunt legentem. Nostra sedulitas impendet operam, ut quemadmodum res poscet, ipsum quod exigitur, quasi ad interrogatum exhibeatur : circumspēctis enim generibus, præparavi oportuna exemplorum veluti consilia. 2 Quo magis autem discreta, ad rerum varietatem aptè collocarentur, 3 in tres libros ea diducimus.

IN

videntia] Perperam prudentia habuit adscriptum ora libri Parisiensis. Omnes calamo exarati, & excusi *providentia* legunt, uno consensu: quod & rectum est. Tria parandæ artis militaris fundamenta sunt, quæ leviter attingere videtur Frontinus in efformando bono Imperatore. Primum est *ἡ ἀπομνημόνιστος* & τὸ ἐν τῆσιν ἡγελοσκειῆς, historiarum nimirum *παραμνηστικὴς* lectitatio, & diligens rerum earum observatio. Alterum probatis experimentis comparatur, *ἡ δὲ ἐν ἀνοπῆσιν παραμνηστικὴ ἐξέσις* & *τελεσιῆς*. Tertium verò quasi ad interrogatum exhibetur, videturque continere τὴν μεθοδικὴν πρόπιν & τὴν παραμνηστικὴν ἐπιπέριον ἀνδρῶν παραδόσιν. Tactici solent appellare doctrinam *umbraticam*. Triplex ratio est disciplina: polemicæ, lectio historiarum,

opera magistri, & usus.

1. Longum est enim singula & sparsa per immensum corpus historiarum prosequi.] Infra Aquæductuum libello: *Ea, quæ ad universam rem pertinentia contrahere potui, more jam per multa mihi officia servato, in ordinem & velut in corpus deducta in hunc commentarium contuli.* Græci *συστόπον* similiter vocant. *Συστόπον* Ἰλιῶσιν, & *συστόπον* Ὀδυσσεύσιν. Longino *τὰ ὅσπιν*.

2. Quo magis autem discreta, ad rerum varietatem aptè collocarentur, in tres libros ea diducimus.] Quidam libri legunt hoc modo: *quo magis autem discreta rerum collocarentur varietate, aptè in tres libros, &c.* Concinnius, quàm vulgo excusi.

3. In tres libros ea diducimus.] Unde pronum est suspicari, tres tan-

IN PRIMO ERUNT EXEMPLA, QUÆ
COMPETANT PROELIO NONDUM COM-
MISSO.

IN SECUNDO, QUÆ AD PROELIUM
ET CONFECTAM PACATIONEM PER-
TINEANT.

TERTIUS, INFERENDÆ SOLVENDÆ-
QUE OBSIDIONIS HABEBIT ΣΤΡΑΤΗΓΗ-
ΜΑΤΑ.

quibus deinceps generibus suas species attribui. Huic labo-
ri non injusſè veniam pacifcar, ne me pro incurioſo repre-
hendat, qui præteritum aliquod à nobis repererit exemplum.
Quis enim ad percenſenda omnia monumenta, quæ utraque
lingua tradita ſunt, ſufficiat? unde multa tranſire mihi ipſe
permiſi; quod me non ſine cauſa feciſſe ſcient, qui aliorum
libros eadem promittentium legerint. Verùm facile erit,
ſub unaquaque ſpecie ſuggerere. Nam cum hoc opus, ſicut
cetera, uſus potius aliorum, quàm meæ commendationis
cauſa

tum Strategematum libros initio
conſcribere decreviſſe auctorem,
quod & antea quibuſdam non me-
diocriter doctis viſum fuit, & aliis
rationibus obnoxium eſt. His poſtea
quartum adjecit, ut arguunt verba
iſta, quibus in librum quartum
præfatur: *Multa lectione conquiſiſtis
ſtrategematibus, &c.* Quare fru-
ſtra eſt diligentiffimus Stevvechius,
qui quartum iſtum librum eſſe opus
de re militari negat, & alios
plures à Strategico conſcriptos latè
ſuſpicatur; quod quamvis non ne-
gem poſtremum iſtud, ſaltem aliud
eſt, quo prius evincam; cum
majus otium erit. Longè quidem
plura ſcripſit hic auctor, quæ ſimul
cum aliis communi literarum ja-
cturâ oliam intercidere.

1. CONFECTAM PACATIONEM] Sic omninò legendum,
nec quicquam mutamus. Aliàs ta-
men editum fuit, *pactionem*, teſtan-
te Sciverio, cujus vocis τὸ ἕβον an-
tea mirabamur. Cicero libro III.
Officiorum: *Regulus non debuit
conditiones, pactionesque bellicas &
hoſtiles perturbare perjurio.* Idem
ſerè retinet antiquæ membranæ à
nobis inſpectæ, niſi quod *pacionem*
exhibeant, mendosè magis quàm
δοξαίνωνς. Vix puto è penu Fron-
tiana.

2. Unde multa tranſire] Vetus
Pariſiis editus immittit voculam, &
tranſire: quod videtur παρὰδου.
Statim in eodem libro; *quaque*;
pro *unaquaque ſpecie* nimis jeju-
num, nec probum.

caussa aggressus sim, adjuvari me ab his, qui aliquid illi adstruent, non argui credam. Si qui erunt, quibus volumina hæc cordi sint, meminerint, ut parent gratiam *ερωτηνησάμεν* & *ερωτηνησάταιν* per quam possimus similem naturam discernere. Nam tum omnia, 1 quæ à duce providè, utiliter, constanter, 2 magnificè fiunt, 3 *ερωτηνησάμεν* habebuntur, si in specie eorum sunt *ερωτηνησάταιν*. Eorum proprie vis in arte solertiaque posita proficit, tam ubi cavendus, quàm ubi opprimendus hostis sit. Qua in re cum verborum quoque illustris extiterit effectus, ut factorum, ita dictorum exempla posuimus. Et Species eorum, quæ instruant ducem in his quæ ante prælium gerenda sunt :

I N D E X

1. *Qua à duce providè*] Et hæc innuunt, supra *providentia* legendum, repugnantibus glossis oræ Pacificensis editionis adscriptis. Eodem codice paullo post *τὴν magnificè* præpositum est, quod nos retento meliorum ordine jubemus sequi. Lege Leonem Imp. *αὐτὸν ἔειπεν δεῖ εἶναι τὸ ερωτηνόν.*

2. *Magnificè fiunt*] Additum est in eodem P. *ερωτηνόν*. quod si non rectè positum fuit, saltem de glossemate suspicimus.

3. *ερωτηνησάμεν habebuntur*] Correctorum sphalmata agnosco ex hac connexionem distor-

tâ, quam P. exhibuit, in quo pro geminis vocibus receptis intrusæ duæ aliæ, *gratiam habebunt*; & mox *gratia* pro *ερωτηνησάταιν* legitur. Unde unde tam mendosa scriptura? Sed respexit forsitan ad præcedentem periodum imperitus ille, quisquis fuit, qui tam malam manum admovit emendandis operis, & suâ incuriâ vitium lectionis præsentavit. Nobis placet, ut edidimus ad aliorum normam; & approbo quorundam censuram, qui non tam *ερωτηνησάταιν*, quàm sinceræ lectionis & emendatæ gratiam habebunt.